

тизими, жумладан, Флаш дастури, HTML тили, электрон дарсликлар ҳамда замонавий ахборот технологияларидан фойдаланиш методикаси келтирилган.

РЕЗЮМЕ

В статье описывается методика преподавания математики с использованием информационных технологий. Они включают в себя компьютерные системы обучения, в том числе программное обеспечение Flash, язык HTML, электронные учебники, а также методы использования современных информационных технологий.

SUMMARY

The article describes the methods of teaching mathematics using information technologies. They include computer training systems, including Flash software, language HTML, e-textbooks, as well as methods of using modern information technologies.

УМУМТАЪЛИМ ФАНЛАРИНИ ТАДБИРКОРЛИККА ЙЎНАЛТИРИШ ЎҚИТИШ ТИЗИМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

М.М.Мирзакаримова – эркин тадқиқотчи

Андижон давлат университети

Таянч сўзлар: умумтаълим фанлари, тадбиркорлик, педагогик шарт-шароитлар, умумий ўрта таълим мактаби, меҳнат бозори, илғор технология.

Ключевые слова: общеобразовательные науки, предпринимательство, педагогические условия, общеобразовательная школа, рынок труда, передовые технологии.

Key words: general education sciences, entrepreneurship, pedagogical conditions, general secondary school, labor market, advanced technologies.

Бугунги кунда мамлакатимизда таълим тизимини ривожлантириш учун ҳукуматимиз томонидан жуда катта эътибор берилмоқда. Мамлакатимизда таълим соҳасида амалга оширилаётган ислохотлар мустақиллигимизнинг биринчи кунлариданоқ амалга оширила бошланди. Жумладан, 1997 йил 29 августда “Таълим тўғрисида”ги Қонун ва “Кадрлар тайёрлаш миллий Дастури”нинг қабул қилиниши бу соҳада туб ўзгаришларга олиб келди.

Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил сентябрь ойининг 14- кuni қабул қилинган “Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида”ги Қонуннинг бир қатор моддаларида айнан ёшлар тадбиркорлигига алоҳида урғу берилган. Ушбу қонуннинг 3-моддасида ёшлар деганда мамлакатимизнинг 14 ёшга тўлган ва 30 ёшдан ошмаган шахслари тушунилиши белгилаб қўйилган. Ёшларда тадбиркорлик кўникмаларини ривожлантириш учун давлатимиз ҳукумати томонидан кўплаб шарт-шароитлар яратиб келинмоқда ва бу давлат сиёсатининг асосий йўналишларидан бири сифатида белгиланди [1]. Шунингдек, ёшларимизни тадбиркорликка, ишбилармонликка жалб этишда, касбга йўналтиришда нодавлат нотижорат ташкилотлари иштирок этиши мумкинлиги қонуннинг 19-моддасида акс этган [1] ҳамда қонуннинг 26-моддасига кўра, ёшларнинг иқтисодий мустақиллигини ҳамда ёшлар тадбиркорлиги давлат томонидан қўллаб-қувватланиши белгилаб қўйилган. Шу билан бир қаторда ушбу қонунда давлатимиз томонидан қонун ҳужжатларига мувофиқ ёшларимизда тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш мақсадида тегишли имтиёзлар ва афзалликлар белгиланишига алоҳида урғу берилган [1]. Мамлакатимизда ташкил этилган ёшлар ижтимоий хизмати ёшларни ижтимоий ҳимоя қилади ҳамда ёшларни тадбиркорликка йўналтиришни ривожлантиришга кўмаклашиш унинг асосий йўналишларидан бири ҳисобланади [1].

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7-февралдаги ПФ-4947-сонли “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги фармони мамлакатимизнинг кейинги беш йили учун дастуриламал бўлиб хизмат қилмоқда. Беш йўналишдан иборат Ҳаракатлар стратегиясининг тўртинчи йўналишида айнан таълим ва илм фанни ривожлантиришга алоҳида урғу берилган [2]. Унга кўра

умумий ўрта таълим сифатини тубдан ошириш мақсадида бир қатор фанлар, улар жумласига, чет тиллар, аниқ фанлар йўналиши бўйича информатика ҳамда математика, табиий фанлардан физика, кимё, биология каби ва бошқа муҳим, талаб юқори бўлган хорижий тиллар, аниқ ва табиий фанларни чуқурлаштирилган тарзда ўқувчиларга ўргатишга алоҳида тўхталган. Ўзлуксиз таълим тизимини янада такомиллаштириш йўлида сифатли таълим хизматлари имкониятларини ошириш, юқори малакали кадрлар тайёрлаш сиёсатини меҳнат бозорининг замонавий эҳтиёжларига мос равишда давом эттириш Ҳаракатлар стратегиясининг асосий устувор вазифалари сифатида белгилаб олинган. Ушбу йўналишнинг аҳамиятга молик томони шундаки, давлатнинг ёшларга оид сиёсатини такомиллаштиришда ҳамда ёшлар бандлигини таъминлашда, ишга жойлаштириш масалаларида умумий ўрта таълим, ўрта махсус, касб-хунар коллежлари ва олий таълим муассасалари битирувчиларини хусусий тадбиркорлик соҳасига жалб этиш назарда тутилган [2].

Кичик бизнес ва тадбиркорлик соҳасини қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш, мамлакатимиз иқтисодий қудратини, юртимизда тинчлик ва барқарорлик, ижтимоий тотувлик мустаҳкамланиши ҳеч кимга сир эмас. Нега деганда, тадбиркор нафақат ўзини ва оиласини, балки халқни ҳам, давлатни ҳам боқади. Президентимиз Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганидек, “Халқ бой бўлса, давлат ҳам бой ва қудратли бўлади” [3].

Бизнес фаолиятининг инновационлигини, яъни замонавий ёндашувларга асосланганлиги, илғор технологиялар ва бошқарув усуллари асосида ташкил этилганлигини аниқлаш иқтисодий йўналиш фаол тадбиркорлик ҳисобланади. Бу эса халқ таълими соҳасидаги таълим стандартлари ва илғор хорижий тажрибалар асосида ўқитиш услубларини ўқувчининг индивидуал, тадбиркорликка, шахсга ва касбга йўналтирувчи қобилиятини рўёбга чиқариш нуктаи назаридан қайта кўриб чиқиш бугунги куннинг долзарб масалаларидан бири эканлигини аниқлатади. Президентимиз Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганидек, битта ишсиз одам – ўн та муаммо дегани. Масаланинг нақадар жиддий эканлигини ушбу муаммолар туфайли ишсиз одамнинг ўзига, оиласи ва маҳалласига, жамиятга келтирадиган зараридан аниқлаш мумкин [4].

“Ҳар бир оила – тадбиркор” ҳамда “Ёшлар – келажагимиз” дастурлари доирасида мамлакатимизда

сезиларли ишлар амалга оширилмоқда ҳамда ёшларимизнинг тадбиркорлик ташаббусларини қўллаб-қувватлаш, уларга ўз бизнесини йўлга қўйиши учун катта имтиёзлар берилмоқда [4].

Юрт тинчлиги, Ватан равнақи, мамлакатимиз фуқароларининг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, ёш авлоднинг илмга, ҳунарга бўлган интилишларини ҳар томонлама кучайтириш, келажак авлоднинг тадбиркорлик ташаббусларини қўллаб-қувватлаш давлатимиз томонидан амалга оширилаётган ислохотларининг марказида бўлиб келган [5].

Жорий йилнинг 21-22 май кунлари Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев Андижон вилоятига ташифи давомида 11-синф битирувчиларнинг бандлигини таъминлаш ҳамда “Андижон тажрибаси”ни жорий этиш бўйича битирувчиларнинг кафолатланган касб-ҳунар ва иш жойларига эга бўлиши, тадбиркорлик ва ишлаб чиқариш фаолияти учун зарур бўлган имтиёзли кредитлар, ер майдонларининг ажратилиши бўйича туман ҳокимлиги, секторлар раҳбарлари ва иш берувчилар билан аниқ, мақсадли ҳамкорликни кучайтириш, бу жараёнда мавжуд имкониятлар асосида битирувчилар бандлигини таъминлаш масалаларига алоҳида эътибор қаратиш, “Ҳоким ва ёшлар учрашуви” ҳамда секторлар раҳбарларининг битирувчилар билан учрашувларини амалий натижаларга йўналтирилган ҳолда ташкил этиш белгилаб берилди.

Умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш келажакда меҳнат бозорида рақобатбардош, масъулиятли, ўз касбини яхши эгалланган ва боғлиқ фаолият соҳаларини тушунувчи, жаҳон стандартлари даражасида самарали ишлашга қодир, тегишли билим эгаллашда шахснинг эҳтиёжларини қондиришни белгилайди.

Умумий ўрта таълим мактабларида умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш, ўқувчиларда тадбиркорлик кўникмаларини шакллантириш муаммоси етарли ўрганилмаган, умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб

ўқитиш жараёнига таъсир этувчи омиллар аниқланмаган, мазкур жараён етарли назарий-методологик таъминланмаган ва унинг самарадорлиги учун педагогик шарт-шароитлар етарли ишлаб чиқилмаган.

Хулоса қиладиган бўлсак, юқорида келтирилган фикрлар мақоланинг муаммосини белгилаб беради ва ўрганилаётган муаммонинг долзарблиги, унинг ижтимоий-иқтисодий аҳамияти ва умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизимини такомиллаштириш бўйича халқ таълими тизимида етарлича методик тавсиялар ишлаб чиқилмаганлигига асос бўлади. Умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитишнинг педагогик шарт-шароитларни аниқлаштириш, назарий-амалий жиҳатларини асослаш ва илмий асосланган таклиф ва амалий тавсиялар ишлаб чиқиш, 10-11 синфларда умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш жараёни, умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш мазмуни ва педагогик шарт-шароитлари мустаҳкамлаш лозим.

Умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитишнинг асосий йўналишлари ва тамойилларини аниқлашда умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитишнинг ижтимоий-педагогик, касбий ва шахсий ривожланиш имкониятлари; касб танлаш мотивлари; ўқувчиларнинг мойилликлари, қизиқишлари, қадриятга йўналганлик омиллари эмпирик жиҳатдан асосланиши; умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш модели ва технологияси ишлаб чиқилиши ҳамда қўлланилиши таълим сифати ва самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Президентимиз Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганидек, умумий ўрта таълим мактаблари ёшларида тадбиркорлик ташаббусини ривожлантира олсак, уларга маблағлардан тўғри фойдаланишни ўргатсак, нафакат иқтисодий, балки кўплаб ижтимоий муаммолар ҳам ҳал этилади [4].

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикасининг “Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида”ги қонуни. Тошкент ш., 2016 йил 14 сентябрь, ЎРҚ-406-сон.
2. “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президенти фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами., 2017 й., 6-сон, 70-модда. LexUZ шарҳи, / «Халқ сўзи» 2016 йил 15 сентябрдаги 182 (6617)-сониди.
3. Мирзиёев Ш.М. Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига киришиш тантанали маросимига бағишланган Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги нутқи. 2016 йил, декабрь.
4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 2017 йил, январь. @prezident_uz телеграм канали.
5. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 26 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги “Билимли авлод – буюк келажакнинг, тадбиркор халқ – фаровон ҳаётнинг, дўстона ҳамкорлик эса тараққиётнинг кафолатидир” маърузаси.

РЕЗЮМЕ

Ушбу мақолада умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитишнинг педагогик шарт-шароитларини аниқлаштириш, назарий-амалий жиҳатларини асослаш ва илмий асосланган таклиф ва амалий тавсиялар ишлаб чиқиш, 10-11 синфларда умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш жараёни, умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш мазмуни ва педагогик шарт-шароитлари билан боғлиқ бўлган фикр ва мулоҳазалар ёритилган.

РЕЗЮМЕ

В статье описываются педагогические условия преподавания общего образования предпринимательству, обоснование теоретических и практических аспектов и разработка научно обоснованных предложений и практических рекомендаций, процесс преподавания общеобразовательных предметов в 10-11 классах с предпринимательством, содержание обучения общему образованию предпринимательства и мнения и соображения, связанные с педагогическими условиями.

SUMMARY

The article outlines the pedagogical conditions for the teaching of general education to entrepreneurship, substantiation of theoretical and practical aspects and development of scientifically based proposals and practical recommendations, the process of teaching general education subjects in grades 10-11, focused on entrepreneurship, the content of teaching general education to entrepreneurship and opinions and considerations related to pedagogical conditions.